

DE ABSINTLICHTMOT *EUZOPHERA CINEROSSELLA* NIEUW VOOR
NEDERLAND (LEPIDOPTERA: PYRALIDAE)

Dick Groenendijk & Mathilde Groenendijk-Sanders

Bij het legen van onze lichtval bij Breskens op 3 juli 2022 vonden we een onbekende lichtmot. De vlinder werd gefotografeerd en enkele weken later bleek bij het bestuderen van de gemaakte foto's dat het om *Euzophera cinerosella* ging. Vanwege de relatie met absintalsem heeft de soort de Nederlandse naam absintlichtmot gekregen. Omdat in de omgeving van Breskens absintalsem een aantal groeiplaatsen heeft, zijn we in 2023 terug gegaan om verder te zoeken naar de absintlichtmot. Met succes, want op 24 juni werden in de omgeving van Hoofdplaat (circa 9 kilometer naar het oosten) tien exemplaren van de absintlichtmot gevonden. In dit artikel wordt de absintlichtmot voorgesteld als nieuwe soort voor Nederland en informatie gegeven over de vindplaatsen en biologie.

INLEIDING

In de ochtend van 3 juli 2022 vonden we bij het leeghalen van onze nachtvlinderval (HPL 125 w) op ons vakantieadres aan de voet van de zeedijk net ten westen van Breskens (Amersfoortcoördinaten 26-381), een voor ons onbekende lichtmot (familie Pyralidae) (fig. 1). Het dier was relatief groot en opvallend getekend, maar toch lukte het niet om met de beschikbare literatuur de vlinder met zekerheid te determineren. Ook de automatische soortherkenning gaf geen bevredigende

match. We maakten een paar foto's om later nog eens verder te kijken. Na onze vakantie, bij het vergelijken van de foto's met afbeeldingen in meer vlinderboeken en op het internet, bleek het te gaan om *Euzophera cinerosella* (Zeller, 1839), een soort die nog niet in Nederland was vastgesteld. Als waardplant wordt absintalsem *Artemisia absinthium* genoemd en de Nederlandse naam absintlichtmot is afgeleid van de waardplant.

Figuur 1. Absintlichtmot *Euzophera cinerosella* in de lichtval bij Breskens op 3 juli 2022. Foto Dick Groenendijk.
Figure 1. *Euzophera cinerosella* found in a moth trap near Breskens on July 3, 2022. Photo Dick Groenendijk.

VERDER ONDERZOEK

De vlinderval heeft de hele week elke nacht gefunctioneerd en toch bleef het bij de ene vlinder. De kans leek daarom reëel dat het om een zwervend exemplaar zou gaan. Toch bleef het knagen, want in de betreffende omgeving zijn diverse groeiplaatsen van absintalsem en een aanwezige populatie van de absintlichtmot zou dus tot de mogelijkheden kunnen behoren. Ongeveer een jaar later bezochten we dezelfde omgeving opnieuw. Op 23 en 24 juni 2023 hebben we gericht gezocht naar groeiplaatsen van absintalsem rond de vangplek van 2022. Ook bezochten we een groeiplaats van absintalsem in de buurt van Hoofdplaat circa 9 kilometer oostelijk van de vanglocatie.

Op de groeiplaatsen van absintalsem konden overdag geen vlinders worden gevonden. Ook werd geen zichtbare vraat van rupsen waargenomen. Zowel op de oorspronkelijke vangplek als op de groeiplaats van absintalsem bij Hoofdplaat (Amersfoortcoördinaten 34-377) (fig. 2), werd in de nacht van 23 op 24 juni 2023 een draagbare nachtvlinderval met LED-verlichting (400 nm) geplaatst. In de val op de zeedijk van Breskens zaten geen absintlichtmotten, maar in de val bij Hoofdplaat werden in totaal tien vlinders gevangen (fig. 3-4). Een bij het leeghalen van de val gesneuveld

exemplaar is opgenomen in de collectie van John van Roosmalen. De rest is vrijgelaten. De ligging van beide vindplaatsen in Nederland is te zien in figuur 5.

HERKENNING

De vlinders zijn langgerekt met smalle vleugels en hebben een vleugellengte van 9-12 mm. De grondkleur van de voorvleugels is onopvallend bruingrijs gekleurd met enkele grijswitte en zwarte vlakken. Opvallende kenmerken zijn een zwarte, sterk gehoekte centrale dwarslijn ongeveer halverwege de vleugel. Een ander opvallend kenmerk is een donkere zwarte stip die omgeven is door een ovaal grijswit veld. In het zoomveld is een witachtige dwarslijn aanwezig. Vooral de donkere, sterk gehoekte centrale dwarslijn en het ovale veld met zwarte stip centraal op de voorvleugel onderscheiden de absintlichtmot van gelijkende soorten (Goater 1986, Sterling & Parsons 2012).

VERSPREIDING

De verspreiding van de absintlichtmot omvat vrijwel geheel Europa en strekt zich uit van Spanje in het zuiden tot de Scandinavische landen in het noorden en oostelijk tot ver in Rusland (Speidel et al. 2023). In de meeste landen is de soort vrij

Figuur 2. Vindplaats van absintlichtmot *Euzophera cinerosella* bij Hoofdplaat op 24 juni 2023. Foto Dick Groenendijk.
Figure 2. Location of *Euzophera cinerosella* near Hoofdplaat on June 24, 2023. Photo Dick Groenendijk.

Figuur 3. Absintlichtmot *Euzophera cinerosella* in de lichtval bij Hoofdplaat op 24 juni 2023. Foto Dick Groenendijk.

Figure 3. *Euzophera cinerosella* found in a moth trap near Hoofdplaat on June 24, 2023. Photo Dick Groenendijk.

Figuur 4. Absintlichtmot *Euzophera cinerosella* op de waardplant absintalsem *Artemisia absinthium* bij Hoofdplaat op 24 juni 2023. Foto Dick Groenendijk.

Figure 4. *Euzophera cinerosella* on its foodplant wormwood *Artemisia absinthium* near Hoofdplaat on June 24, 2023. Photo Dick Groenendijk.

zeldzaam en lokaal. In België is de soort niet bekend en de dichtstbijzijnde plekken waar de soort voorkomt liggen in Duitsland en aan de oostkust van Engeland. In het Verenigd Koninkrijk komt

de absintlichtmot lokaal voor in de zuidelijke helft van Engeland en Wales op open, warme plekken en lijkt zich daar uit te breiden, hoewel een waarnemerseffect niet kan worden uitgesloten (UKMoths 2023, pers. med. I. Kimber). Ook in Duitsland is de soort lokaal aanwezig waar de waardplant groeit (LepiWiki 2023).

Figuur 5. Vindplaatsen van de absintlichtmot *Euzophera cinerosella* in Nederland.

Figure 5. Localities of *Euzophera cinerosella* in the Netherlands.

ECOLOGIE

De vlinders vliegen in één generatie, afhankelijk van de vliegplaats van circa half mei tot circa midden augustus (Goater 1986, Sterling & Parsons 2012). Voor Midden-Europa wordt april als het begin van de vliegtijd aangegeven (Slamka 1997). Het leefgebied wordt omschreven als warm en droog en betreft vaak stenige open gebieden waar de waardplant groeit. In Engeland en Wales betreft dit vaak kustlocaties (Goater 1986, Slamka 1997, Sterling & Parsons 2012). Verder wordt de absintlichtmot geassocieerd met een warm continentaal klimaat met relatief weinig neerslag (Schroeder 1979).

De absintlichtmot is volgens de meeste bronnen monofaag op absintalsem (Goater 1986, Slamka 1997, Sterling & Parsons 2012, LepiWiki 2023), hoewel incidenteel ook andere plantensoorten uit

het geslacht *Artemisia* worden genoemd zoals wilde averuit *A. campestris* en zeealsem *A. maritima* (Agassiz 2017). Tegelijkertijd werden in gebieden waar andere soorten *Artemisia* voorkomen, zoals bijvoet *A. vulgaris*, hierop geen rupsen aangetroffen, terwijl op absintalsem op dezelfde locatie dan juist hoge dichtheden rupsen werden aangetroffen (Schroeder 1979). Bij kweekexperimenten onder laboratoriumcondities werden echter wel andere planten geaccepteerd en van acht verschillende soorten planten (waaronder drie verschillende soorten *Artemisia*, maar bijvoorbeeld ook gele kamille *Anthemisis tinctoria*, sla *Lactuca sativa* en cosmos *Cosmos bipinnatus*) lukte het onderzoekers om vlinders op te kweken. Maar als in een keuzetest deze alternatieve voedselplanten aan de vlinders werden aangeboden, werden eitjes (vrijwel) uitsluitend op absintalsem gelegd (Maw & Schroeder 1981). De conclusie lijkt daarmee gerechtvaardigd om de absintlichtmot als (nagenoeg) monofaag te beschouwen op absintalsem.

De rupsen leven in de bovenzijde van de wortelstokken van absintalsem. Oudere planten zijn het meest in trek en kunnen meerdere rupsen huisvesten. De rupsen vormen inwendig een gangenstelsel. Uitwendig verraden ze hun aanwezigheid door zichtbaar schaafsel op een gezwollen plek. De rupsen overwinteren in een los spinsel en beginnen vanaf maart weer te eten. De verpopping vindt in de plant plaats in een holte van een oude stengel in een transparant gesponnen cocon. De vlinders verschijnen vanaf circa half mei (Goater 1986, LepiWiki 2023).

DISCUSSIE

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de absintlichtmot op dit moment populaties vormt aan de kust in westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Dit kan worden afgeleid uit de waarnemingen in twee opeenvolgende jaren op twee vrij ver uit elkaar liggende locaties, de aanwezigheid van de voedselplant absintalsem op beide locaties en de tien waargenomen exemplaren op de locatie bij

Hoofdplaat. Mogelijk gaat het om een recente vestiging waarbij het warmer worden van het klimaat een rol heeft gespeeld bij deze warmteminnende soort. Tegelijkertijd is niet uit te sluiten dat de soort al langer aanwezig is en over het hoofd is gezien. In Engeland en Wales lijkt de soort zich naar het noorden uit te breiden, maar een waarnemerseffect waarbij meer waarnemers gericht naar de soort zoeken is niet uit te sluiten (pers. med. I. Kimber).

Er wordt aangegeven dat de vlinders op en rond de waardplanten kunnen worden aangetroffen (LepiWiki 2023), maar op de bezochte groeiplaatsen van absintalsem in juni 2023 is ons dat overdag niet gelukt. Er werd hierbij zowel op zicht gezocht na voorzichtige beroering van de individuele stengels van absintalsem, als met een sleepnet op en rond de groeiplekken. Ondanks deze nul-waarnemingen gedurende de dag, werden op de groeiplaats van absintalsem bij Hoofdplaat de volgende ochtend tien exemplaren in de draagbare vlinderval aangetroffen. De meest voor de hand liggende methode om de soort te vinden lijkt daarom om ze te lokken met licht op locaties waar absintalsem groeit.

In Nederland is absintalsem relatief zeldzaam, maar de plant kan lokaal aangetroffen worden op droge, kalkhoudende, stikstofrijke en omgewerkte grond. Duinen, dijken, ruige graslanden en braakliggende terreinen langs rivieren met absintalsem zijn kansrijke plekken om te zoeken naar de absintlichtmot.

DANKWOORD

Met dank aan Roy van Grunsven (De Vlinderstichting) voor zijn hulp bij het beschikbaar maken van enkele literatuurreferenties.

LITERATUUR

- Agassiz, D. 2017. The mystery of *Euzophera costivittella* Ragonot, 1887 (Lepidoptera: Pyralidae) in Britain. – Entomologist's Gazette 68: 57-59.
- Goater, B. 1986. British pyralid moths. A guide to their identification. – Harley Books, Colchester.
- LepiWiki 2023. *Euzophera cinerosella* (Zeller, 1839) Wermut-Schmalzünslers. – Lepiforum.org/wiki. [geraadpleegd op 28.VIII.2023]
- Maw, M.G. & D. Schroeder 1981. *Euzophera cinerosella* (Zeller) (Lepidoptera: Pyralidae) not suitable for release to control *Artemisia absinthium* L. (Compositae) in Canada. – Zeitschrift für Angewandte Entomologie 92: 178-184.
- Schroeder, D. 1979. Investigations on *Euzophera cinerosella* (Zeller) (Lepidoptera: Pyralidae), a possible agent for the biological control of the weed *Artemisia absinthium* L. (Compositae) in Canada. – Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft 52: 91-101.
- Slamka, F. 1997. Die Zünslersartigen (Pyraloidea) Mitteleuropas. – Eigen uitgave, Bratislava.
- Speidel, W. & A. Seegerer & M. Nuss 2023. *Euzophera cinerosella* (Zeller, 1839). – Faunaeur.org. [geraadpleegd op 28.VIII.2023]
- Sterling, P. & M. Parsons 2012. Field guide to the micro moths of Great Britain and Ireland. – British Wildlife Publishing, Gillingham.
- UKMoths 2023. *Euzophera cinerosella* (Zeller, 1839). – ukmoths.org.uk. [geraadpleegd op 28.VIII.2023]

SUMMARY

First observations of the pyralid moth *Euzophera cinerosella* in the Netherlands (Lepidoptera: Pyralidae)

In the morning of July 3, 2022 we found an unknown knot horn near Breskens (province of Zeeland) while emptying our moth trap. It turned out to be *Euzophera cinerosella*, a species new for the Netherlands. A year later, the same location was visited again, including some other nearby spots with the foodplant wormwood *Artemisia absinthium*. At Hoofdplaat, a location about 9 kilometers east of the original site, we succeeded to find ten imagoes in the morning of June 24, 2023 in a moth trap which was put among the foodplant the evening before. We conclude that *E. cinerosella* at this moment is present at the western coast of Zeeland. Hopefully, searching for new sites will turn out to be successful both in Zeeland as well as in other more inland locations where wormwood is present.

D. Groenendijk
Ijmuiden
dickgroenendijk@solconmail.nl

M.M. Groenendijk-Sanders
Ijmuiden

Gepubliceerd op 26 februari 2024